نگاهی به ارزشمندترین اشیای گنجینه موزه‌ملی‌ایران

تعامل با حیوانات از ۲۰۰هزارسال پیش

لیلا ابراهیمیان

دکتر کلهرنیا، استاد دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه آزاد، درون موزه ملی ایستاده و به پنج‌دانشجوی همراه خود از پیشینه‌سازی کشورها در جهان جدید و اهمیت گنجینه‌های قدیمی می‌گوید: «ایده نهان هر گنجینه تاریخی، یک احقاق حق اجتماعی، فرهنگی و سیاسی است. ایده اصلی این نمایشگاه هم، نشانه‌های حضور ایرانی در جغرافیای جهانی از ۲۰۰هزارسال پیش تا به امروز است.» پنج دانشجوی هنر، دور استاد حلقه زده‌اند و تک‌به‌تک اشیای نمایشگاه «نشانه‌هایی از ۲۰۰هزارسال همبودی انسان و جانوران در ایران زمین» را نگاه می‌کنند. سالن موزه ملی ایران، خلوت است و خنک. باد ملایم کولر در جدال با گرمای ظهر است و چنددهنفری در آنجا در حال قدم‌زدن هستند؛ آنها آرام و باحوصله جلوی تک‌تک ویترین‌ها چند دقیقه‌ای را تامل می‌کنند. سکوت مثل موج تمام فضا را فراگرفته. سالن پر شده از دلتنگی تنهایی. کلهرنیا می‌گوید: «آیا کسی نمی‌داند که خیلی از این اشیا سال‌هاست در گنجه حفظ آثار ملی، نگهداری شده و به‌ندرت در نمایشگاه‌ها و موزه‌ها به نمایش گذاشته می‌شوند؛ و شاید فقط یک‌بار اتفاق بیفتد که از نزدیک بتوان بعضی از این آثار را دید؟ اگر چنین است، پس چرا مردم در حیاط موزه برای تماشای این آثار ارزشمند صف نبسته‌اند.» سمیرا دانشجوی رشته زیست‌شناسی به خلوت‌بودن نمایشگاه اعتراض می‌کند و می‌گوید: «ایده اصلی نمایشگاه، اهمیت محیط‌زیست و گونه‌شناسی حیات زیست ایرانی است.» در گنجینه چنددهه برای نمایش بعضی از این آثار ارزشمند قفل بود و گاه در نمایشگاه‌هایی که به‌منظور تعامل و تبادل فرهنگی در کشورهای اروپایی و آسیایی برگزار می‌شد، در معرض دید علاقه‌مندان قرار می‌گرفت. نمایشگاه‌های بین‌فرهنگی کشورها، میراث دوره گفت‌وگوی تمدن‌هاست که بخشی از گنجینه موزه ملی ایران به‌صورت امانی و دوره‌ای، در موزه کشورهای متعدد به نمایش گذاشته می‌شد.

در سالن شماره یک موزه ملی ایران، اشیا داستان درهم‌تنیده و کهن سرگذشت انسان و جانوران را روایت می‌کند و تعامل انسان با حیوان را که برای حفظ حیات خود از جانوران به عنوان منبع عظیم تغذیه، تحول و نیروی کار بهره می‌برد، به نمایش می‌گذارد. اگرچه انسان با شکار حیوانات کوچک و بعدها با ساخت ابزارهای سنگی پیچیده به شکار حیوانات عظیم‌الجثه دست زده اما هرگز نمی‌توان نقش حیوانات را در فرهنگ‌سازی، نمادگرایی و اندیشه انتزاعی انسان نادیده گرفت. فریدون بیگلری، مسوول علمی نمایشگاه، از اهمیت اشیای به نمایش گذاشته‌شده می‌گوید: «کهن‌ترین جلوه هنرهای بصری انسان یعنی نقاشی، حکاکی و پیکره‌سازی نمایشگر گونه‌های گوناگون جانوری چون گاو وحشی، گوزن، شیر، ماموت، کرگدن و... است. بسیاری از این هنرها در اعماق تاریک غارها به شکلی زنده به نمایش درآمده‌اند که با کنشی جادویی و با هدف افزایش شکار و موفقیت آن تفسیر شده‌اند. در هنر اولیه ارتباط انسان و حیات‌وحش و تاثیر این ارتباط در باورها و جهان‌بینی انسان‌های اولیه به نمایش گذاشته می‌شود.»

اشیای تاریخی نمایشگاه، تحول تمدن انسانی را از دوران پارینه سنگی قدیم به دوران پارینه سنگی میانی، از دوره پارینه سنگی جدید به فراپارینه سنگی مرحله‌به‌مرحله نشان می‌دهد؛ اینکه چگونه انسان توانسته از طبیعت به نفع خود استفاده کند. در اواخر این دوران، تغییر بنیادینی در رابطه انسان و حیوان به وجود آمده، آب‌وهوا دگرگون شده و از این رو انسان مجبور شده به رفتار جدیدی روی بیاورد که به آن «طیف گسترده اقتصادی» می‌گویند؛ یعنی انسان برای امرار معاش به گیاه‌خواری و اهلی‌کردن حیوانات پرزادوولد و اجتماعی مثل گوسفند و بز روی می‌آورد. گویی اهلی‌سازی حیوانات روندی انباشتی است که هر مرحله اهلی‌سازی، تجربه‌های فراوانی در رفتارشناسی جانوری در اختیار انسان می‌گذارد و انسان به مراحل جدید زندگی وارد می‌شود؛ ورود به دوره مفرغ‌سازی، استفاده از آهن و دوران پیدایش خط و کتابت و در واقع ورود انسان به دوره تاریخی همه نشان از تحول انسانی است که سیر این تحول در نمایشگاه تصویر شده است. ورود تاریخ از مرحله‌ای به مرحله دیگر، اگرچه با پیشرفت تمدن همراه است اما در تمام مراحل گذار، انسان بیشتر به اهمیت حیوانات پی برده و حضور حیوانات در زندگی انسان از حوزه کاربری و معیشتی فراتر رفته و جنبه آیینی پیدا می‌کند؛ به‌طوری که گاه انسان به‌همراه حیوانات به خاک سپرده شده و مراسم این آیین‌ها در تصاویر و آثار برجای‌مانده نقش شده است.

سالن شماره یک نمایشگاه، منبع عظیمی از مطالعه همبودی انسان و جانوران است و در این همبودی مرحله‌به‌مرحله‌ای، تاریخ دوستی انسان و جانوران به تصویر کشیده شده؛ اهمیت گربه‌سانان، سگ‌سانان، سم‌داران، پرندگان، ماهی‌ها و حیوانات وحشی و اهلی به نمایش گذاشته شده. در گنجینه همبودی انسان و جانوران، تاریخ هنر از پیکره‌سازی گلی که اولین پیکره در دوره نوسنگی در سراب، در شرق کرمانشاه است تا نقوش حیوانات در چغامیش، فلات مرکزی، چشمه‌علی تهران، مرودشت فارس و شوش خوزستان و شهر سوخته تصویر شده و آثار کشف‌شده از شهرهای متعدد ایران، چهره تاریخی هر شهر ایران‌زمین را به نمایش گذاشته است.

در یکی از غرفه‌ها شیئی شبیه کیف‌دستی از سنگ صابونی که مربوط به هزاره سوم پیش از میلاد است، آثار بقایای تمدن در جیرفت کرمان را نشان می‌دهد. تصویری استادانه که اعتقادات، فرهنگ و محیط پیرامون را همراه با جانوران و گیاهان نشان می‌دهد. در این تصویر مار و پهلوان بسیار دیده می‌شود. تصویری از شیر در نخلستان، گاو در حال حمله به شیر، رویارویی شیر نر با شیر ماده، انسان، عقرب، یوزپلنگ و... دیده می‌شود؛ تصاویری که نشان از جهان‌بینی منعکس در هنر دوره‌های متعدد دارد.

در بخشی از نمایشگاه مفرغ‌های لرستان که در دوره زمانی حدود دوهزار و ۶۰۰ تا ۷۰۰سال قبل از میلاد ساخته شده، به نمایش گذاشته شده است؛ این آثار مفرغی ارزشمند، تاریخ هنر و فرهنگ ایران در لرستان را نشان می‌دهد. در این قسمت، تصاویر حیوانات به‌صورت قرینه، در کنار ایزدی به تصویر کشیده شده که بدن و گردن درازی دارد. روی کلاه این ایزد شاخ‌ها با فاصله تصویر شده و احتمالا این فاصله و این تصاویر نماد قدرت است.

گوشه‌ای از نمایشگاه، جام زرین حسنلو و جام سیمین مارلیک را با داستان‌هایی از کشف آنها و روایت‌های متعدد درباره اهمیت این جام‌ها نشان می‌دهد. جام حسنلو، جامی پرنقش که این نقوش برجسته در تمامی قسمت‌های جام حک شده و داستان اساطیری را معرفی می‌کند. در این جام، سه ایزد روی ارابه قرار دارند که دو ارابه اسب و دیگری گاو نر است که در برابر سومین ایزد کاهنی ایستاده و جامی بلند در دست دارد و این سه‌ایزد، ایزد هوا، ایزد زمین و ایزد خورشید هستند. نقش‌هایی که به نوشته برخی از پژوهشگران این تصاویر، برگرفته از روایت‌های هوری و میتانی از اقوام قدیم این مناطق است.

گنجینه دیگر جام مارلیک است که از گورستان سه‌هزارساله مارلیک در گیلان به‌دست‌آمده و داستانی از چرخه زندگی بزکوهی را در چهار ردیف روایت می‌کند؛ از تولد، رشد، ناتوانی و مرگ تا خوراک کرکس‌هاشدن. جام مارلیک چرخه زندگی و فلسفه مرگ و زندگی را نشان می‌دهد. این جام، ادبیات کهن ایرانی را درباره حیات و بعد از حیات به تصویر کشیده و از زبان جانوران سخن می‌گوید.

گنجینه دیگر ریتون سیمین کشفشده از اصطلخ‌جان است که ظرفی دو قسمتی است؛ قسمت جلو پیکره، اسبی در حال جهش را نشان می‌دهد و قسمت دیگر، جامی را نشان می‌دهد که روی کمر اسب قرار گرفته. دور لبه و قسمت انتهایی جام، نقوش گیاهی مثل لوتوس و برگ نخل دیده می‌شود. اسب نماد قدرت زمینی و نماد قدرت اجتماعی در دوره‌های متعدد تاریخی است و در کتیبه‌های هخامنشی از اسبان و مردان نیک نام برده شده. اسب در معنای سمبلیک به معنای آزادی، انرژی خورشید، پیروزی، تحمل و سرعت است؛ در اساطیر و فرهنگ ایران به اسب زیاد توجه شده است.

نمایشگاه «همبودی انسان و جانوران» تابلویی از هنر و تمدن ایرانی بود و یکی از آثار نفیس گنجینه موزه ملی به نام ریتون زرین به شکل سر قوچ با شاخ‌های بلند و پیچ‌خورده در آن به نمایش درآمد که عظمت هنر دوره هخامنشیان را به رخ می‌کشد. نقش قوچ نمادی رمزگونه از باروری، دلاوری، پیروزی و فره ایزدی و سمبل آفرینش و نمادی از پرتو خورشید، دانایی، رام‌کردن، صلح، محافظت، نیرومندی و وقار بوده که هنرمند سعی در تحکیم این تصور و القای آفرینش و باروری و نیرومندی آن دارد. امیر، دانشجوی هنری که به بازدید از نمایشگاه آمده، می‌گوید: «شاید این تنها فرصتی باشد که خیلی از این گنجینه‌ها به نمایش گذاشته شده است. من در اینجا دنبال فرم‌ها و تحول فرم‌ها هستم؛ فرم‌های آثار برجای‌مانده از ایران باستان، بسیار قابل مطالعه و ارزشمند است. اما باستان‌شناسان اروپایی آثار تاریخی و هنری ایران را به دلخواه خود تحلیل می‌کنند.» او از کتاب «تاریخ هنر» اثر هلن گاردنر، می‌گوید که تاریخ هنر را از پیش از تاریخ تا امروز بررسی می‌کند اما فقط در چند صفحه به هنر ایرانی پرداخته است؛ درحالی‌که آثار هنری-تاریخی ایران در اختیار محققان ایرانی قرار نمی‌گیرد.

جام ارزشمند دیگر گنجینه موزه ملی ریتون زرین با نیم‌تنه شیر است. شیر در هنر ایرانی مظهر هوشیاری، ابهت، پارسایی، قدرت، دلاوری، درندگی، باروری و مراقبت است. شیر و گاو از حیواناتی هستند که در اکثر آثار تاریخی ایران قدیم از تصویر آنها استفاده شده است

جام ارزشمند دیگر گنجینه موزه ملی، ریتون زرین با نیم‌تنه شیر است. شیر در هنر ایرانی مظهر هوشیاری، ابهت، پارسایی، قدرت، دلاوری، درندگی، باروری و مراقبت است؛ شیر و گاو از حیواناتی هستند که در اکثر آثار تاریخی ایران قدیم از تصویر آنها استفاده شده است. شیر در مقام تجلی مهر و روشنایی و گاو در مقام تجلی ماه است. دریده‌شدن گاو به دست شیر در تخت جمشید، می‌تواند بر پیروزی آیین مهرپرستی دلالت داشته باشد؛ یعنی پیروزی خورشید و مهر سمبل روشنایی و گرمابخش زندگی بر ماه سمبل زمستان و سرما. شیر بر گاو پیروز می‌شود تا گیاهان به‌وجود بیایند؛ شیر نماد آتش است و آتش نماد خورشید و خورشید نیز پاک‌کننده همه‌چیز؛ پس آتش همه را در پایان جهان پاک می‌کند و ناپاکان در آتش می‌سوزند اما نیکان و پارسایان بر جای می‌مانند. بخش دیگری از سالن نمایشگاه به استفاده از مهرها و نقوش حک‌شده در مهرها اشاره دارد؛ تاریخ اولین کاربرد مهر ۵۰۵ قبل از میلاد است، در این مهرها نقوش حیوانات، اسب، شترمرغ، گاو بالدار و دیگر حیوانات به تصویر کشیده شده، این گنجینه تاریخی ارزشمند از کتیبه‌های برجای مانده از تاریخ است و بررسی آن زوایای پنهان فرهنگ، تاریخ اجتماعی و سیاسی و هنر و جهان‌بینی ایران را نشان می‌دهد. آثار به نمایش گذاشته‌شده از تپه کوهان دماون، گیلان، ظرف سیمین زراندود رشی گیلان همه‌وهمه نقش‌مایه‌های نمادین انسانی-حیوانی است که نمایانگر مفاهیم مادی و معنوی زنگی انسان است. کلهر، استاد دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه آزاد، می‌گوید: «نگاه اول به این ظرف، نشان از تاثیر عوامل مادی زندگی بر طرح و نقش دارد؛ درحالی‌که هرکدام از این تصاویر مادی، در پس خود فلسفه‌ای از اندیشه و فلسفه‌ای از عوامل ماورایی دارد و اسرارآمیز است. شاید تصویر ماهی بر ظرف سیمین زراندود رشی گیلان در لحظه اول به وفور آب و حیوانات آبزی در منطقه دلالت کند اما درواقع، به ارتباط تنگاتنگ با نجوم و صورت‌های فلکی اشاره دارد؛ همانطور که قوچ نماد پرتو خورشید، دانایی، صلح و محافظت است.»

سالن شماره یک، تحول تاریخ هنر از دوران پارینه‌سنگی تا امروز را نشان می‌دهد. زنجیره پیوسته‌ای که از جهان‌شناسی و هستی‌شناسی انسان نشات گرفته و با زندگی اجتماعی، الگوی فکری و شیوه معیشتی انسان در دوره‌های متعدد تاریخی هربار یک نشانه برجسته می‌شود. کلهرنیا در مقابل نقاشی عرفان سلطانی از صحنه شکارگاه ایستاده و می‌گوید «صحنه‌های شکارگاه سوژه ثابت هنر ایرانیان است اما باید فلسفه و الگوی هستی‌شناسی این تصاویر را بشناسیم و براساس این الگو اینها را رمزیابی کنیم. آدم تاریخی معتقد بود که جهان زنده است و نیروها را مشترک بین همه مخلوقات می‌دانستند و شاید برای همین، عناصر و شکل حیوانات را به‌صورت ترکیبی تصویر می‌کرد؛ اما باستان‌شناس ساده‌دلانه می‌گوید این صحنه شکار است درحالی که این تصاویر، بازنمایی آیین نمایش و صحنه عبادت است.»

کلهرنیا حذف زنان از این آثار را آگاهانه می‌داند: «آیین‌های ایرانی آیین‌هایی مردانه است. میترائیسم و یادگار مهر قطعا آیین مردانه است و ستایش آناهیتا اعتراضی برای حذف زنان از این آیین‌هاست که باعث بازبینی در دین شده و تمام نماد و نشانه‌ها تا آن زمان مردانه است. بعدها در روزگار ساسانیان، به‌دلیل فشارهای اجتماعی، اعتراض اندیشمندان ایرانی باعث پیدایش دین نوپدیدی مثل مزدکی و مانوی می‌شود و شورش بسیار جدید اجتماعی را به وجود می‌آورد» سالن دوم نمایشگاه نیز به تاریخ اسلام و اهمیت حیوانات پرداخته است؛ طاووس، عقاب، هدهد، دیگر پرندگان بالدار، اسب بالدار، اژدها و چارپایانی با سر انسان و اندام ترکیبی در دوره اسلامی است. یکی از این آثار، قدح سفالی با لعاب زردرنگ شکارچی سوار بر اسب است که روی کپل یوز رام‌شده‌ای را نشان می‌دهد؛ شکارچی در دست راست لگام اسب و در دست چپ شمشیری از دوران ساسانی را در دست دارد.

از عودسوز مفرغی سده ششم‌هجری‌قمری و کاشی منقوش به نقش حیوانات برجامانده از سده هشتم هجری تا تصاویر برجامانده از نقاشی‌های دوران صفویه و شکارگاه قاجاریه، نشان از اهمیت جانوران برای ایران دارد و گونه‌های مختص ایرانی را به نمایش می‌گذارد؛ گونه‌هایی که در کتاب «عجایب‌وغرایب» یکی از مهم‌ترین متون «عجایب‌نگاری» در دوره اسلامی نگاشته شده است. این کتاب مصور اثر زکریا بن محمد بن محمود کمونی‌قزوینی به دو زبان فارسی و عربی نوشته شده است. این کتاب دایره‌المعارف عجایب پرندگان و عجایب جانوران است که حدود ۷۰۸ صفحه و ۳۴۱ تصویر دارد و در سال ۹۲۴ هجری‌قمری نوشته شده است. در این کتاب اطلاعات ارزشمندی درباره یوز ایرانی همراه با نقاشی درباره عادات این گربه‌سانان و شکار، آمده است و برای نخستین‌بار در این نمایشگاه به نمایش درآمده است.

سالن شماره سوم نمایشگاه نیز به نمایش تنوع زیستی و موزه زیستی تاریخ طبیعی ایران تعلق دارد. در این سالن گونه‌های نایاب حیات‌وحش ایران به نمایش گذاشته شده؛ پیکره گور ایرانی که شباهت زیادی به الاغ دارد و یوزپلنگی ایرانی که از لحاظ ژنتیک منحصربه‌فرد است. کفتار، قوچ البرز، بزکوهی وحشی، گراز، گوزن زرد ایرانی، سار پابلند، غزال ایرانی و... از دیگر گونه‌های حیات‌وحش ایران است که نیاز به مراقبت و محافظت دارد؛ گونه‌هایی که گاه عمر حیات آنها به میلیون‌هاسال می‌رسد و امروزه خیلی از آنها در حال انقراضند. سارا، یکی از بازدیدکنندگان موزه می‌گوید: «در اینجا کتاب ارزشمند عجایب‌وغرایب را از نزدیک دیدم. قبلا نمی‌دانستم که خفاش جزو حیوانات مقدس در ایران باستان بوده است.»

در حیاط کتابخانه و موزه‌ملک نمایشگاه دیگری از تابلو نقاشی طبیعت برپاست؛ درختان با رنگ‌های زرد و نارنجی رنگ‌آمیزی شده‌اند. توریست‌های چینی، ژاپنی و بازدیدکننده‌های ایرانی لحظه‌های خود را در سالن و حیاط باغ‌موزه ثبت می‌کنند و به سمت خیابان ۳۰ تیر سرازیر می‌شوند. قدم‌زدن بر سنگفرش خیابان قوام‌السلطنه سابق، بازگشتی به تاریخ، برای پل‌زدن میان امروز تا دیروز و اندیشیدن به لحظه‌های، شکوه و عظمت ایرانیان شاید تنها بهانه‌ای است برای سیر در گذشته و آمدن به «خیابان موزه‌ها» در تهران؛ تنها بهانه اینکه ما کیستیم و که بودیم.

گزارش کوتاه

قاچاق درخت، جنگل‌های شمال را نابود می‌کند

قطع درخت برای ۲۰۰هزارتومان

سیاوش پورعلی

داس را کنار سنگی مکعبی‌شکل گذاشت. با لهجه گیلکی صحبت می‌کرد و گهگاه تکه‌های تالشی هم به زبان می‌آورد و با حرکات دست، می‌خواست موضوع را تمام و کمال بفهماند. پیرزن روستایی با چادری بر کمربسته و چکمه‌ای که از بالا تا پایینش گلی بود. تازه از مزرعه بازگشته، دودست را به دو طرف کمر تکیه داده و همه سعی‌اش این بود که بفهماند آن چیزهایی که می‌دانست، بسیار جسور و نترس نشان می‌داد؛ به‌مانند همه گیل‌زن‌ها. خاله ملوک اندکی صبر کرد و به لهجه گیلکی صحبت را شروع کرد: «من اینجا زندگی می‌کنم و شاید در ماه، چندبار به شهر بروم. نمی‌توانم تغییرات را حس کنم ولی نوه‌هایم که هرچندماه یک‌بار می‌آیند، به‌راحتی می‌فهمند که جنگل چقدر خالی‌شده است و همیشه با افسوس از من می‌پرسند حاج‌خانم اینجا چرا این‌طوری شده؟ منم که حرفی ندارم برای گفتن، می‌گویم بالاخره هر چیزی که لیاقتش را نداشته باشی، یک روزی تمام می‌شود.» خاله ملوک کمی کمرش را صاف می‌کند، یکی از دستان را از کمر وا می‌گیرد و با اشاره به دوردست که به نظر دشت می‌آید، می‌گوید: «آن‌جا را می‌بینی؟ یک روزی تا چشم کار می‌کرد جنگل بود، شب‌ها از این فاصله سیاه بود، خوف داشت ولی الان انگار هیچ‌وقت درختی نداشته و از اول همین‌طوری بوده. تمام این منطقه از چوبر تا شازده ابراهیم، یک‌روزی همه جنگل بود.» اینها همه نشانه‌های قاچاق چوب درختان جنگلی است که این منطقه را به این وضع انداخته است.

نیروی انتظامی و مسوولان جنگلبانی هم هر از چندی نشانه‌هایی از قاچاق انبوه چوب را در منطقه رسانه‌ای می‌کنند. سرهنگ جواد پاک‌شریفی، فرمانده انتظامی شهرستان شفت، به ایسنا گفته است: «برابر گزارش‌های مردمی و گشت یگان‌های انتظامی درباره قاچاق چوب، موضوع در دستور کار ماموران پلیس امنیت عمومی قرار می‌گیرد و پلیس با شناسایی متهمان ضمن دستگیری این قاچاقچیان چوب در حین قطع درختان، انبار مخفی چوب‌های بریده‌شده این مجرمان را پیدا و آن را ضبط می‌کند.» با این حال، قاچاق چوب همچنان ادامه دارد. خاله ملوک، از ساکنان منطقه‌ای جنگلی در گیلان، نگاهی به اطرافش می‌اندازد و لبی تر می‌کند و می‌گوید: «منطقه‌ای را آمدند و سیم‌خاردار کشیدند به نام منطقه حفاظت‌شده ولی شب‌ها از همان‌جاها صدای اره موتوری می‌آید و سقوط درختان. این قاچاقچیان همه‌شان ته پر (نوعی تفنگ ساچمه‌ای) دارند؛ تا آژیر می‌شنوند، تیر خالی می‌کنند، شما باشی می‌روی جلو؟ بعضی از این ماموران دل‌شیر دارند که جلو می‌روند. خدا خیرشان بدهد تا حالا چندتا از این ماموران کشته شدند؟ بیچاره خانواده‌ها؛ اکثرا هم جوان بودند.» می‌گوید: «قاچاقچی، قاچاقچی است؛ چه موادمخدر، چه کالا، چه چوب؛ همه‌شان را باید به یک چشم دید. آقا اصلا این جنگل را باید مین‌گذاری کنند تا هیچ‌کس نتواند برود داخل. تنها راه حفاظت همین است.» صدایش را کمی آرام می‌کند و به حالت درگوشی می‌گوید: «شما که بچه شهری، می‌تونی بیای توی این جنگل چوب ببری و بار نیسان بکنی و این جاده پرپیچ‌وخم که به طرفش و بعضی جاها دو طرفش دره خطرناک است را برانی؟ این قاچاقچی‌ها بچه‌های همین محل هستند. شاید فکر می‌کنند جنگل ارث پدرشان است؛ می‌بُرند و می‌بَرند. به هرکسی هم که بگویی چه می‌کنی، سرت داد می‌کشد و می‌گوید به تو چه؟» او اضافه می‌کند: «من اوایل که تازه این کارها را شروع کرده بودند، چندبار سرشان داد زدم ولی گوش نکردند. بعدش به پسر بزرگم گفتند که به حاج خانم بگو کاری به کار ما نداشته باشد. پسرم آمد کلی من را ترساند، ترس هم دارد دیگر. اینها آدم‌های خطرناکی هستند. ولی خدا را شکر، هیچ‌کدام از بچه‌های من این کارها را نمی‌کنند.» خاله می‌گوید: «بعضی‌ها دیگر رسما مشغول همین کارند. از اینها وقتی می‌پرسی شغل پسرت چیست، می‌گوید چوب‌بر است. آخر این هم شد شغل؟ این هم شد کاسبی؟» بهزاد، جوانی است که با مجوز چوب‌بری می‌کند. جلو در قهوه‌خانه میانه راه نشسته و سیگار می‌کشد. به بهانه‌های مختلف از نشان‌دادن جای درختان بریده‌شده، طفره می‌رود. می‌گوید: «اکثر قاچاقچیان مناطق بالادست را انتخاب می‌کنند که تا ماموران بخواهند برسند خبردار شوند. روزها اره می‌کنند و شب‌ها به انبارهایی که در شهرهای اطراف دارند، منتقل می‌کنند. اکثر انتقال‌ها در شب انجام می‌شود ولی برخی چوب‌های قاچاق بریده‌شده را در لابه‌لای چوب‌های قانونی جابه‌جا می‌کنند که اگر بازرسی یا ماموری مشکوک شد، نتواند تشخیص دهد که آیا این چوب‌ها مجاز است یا نه.» می‌گوید: «مقصد نهایی این چوب‌ها اکثرا جنوب کشور است. هر قطعه درخت حدود ۵۰۰هزارتومان به فروش می‌رسد. سهم قاچاقچیان اینجا بیشتر از ۲۰۰هزارتومان نیست.»

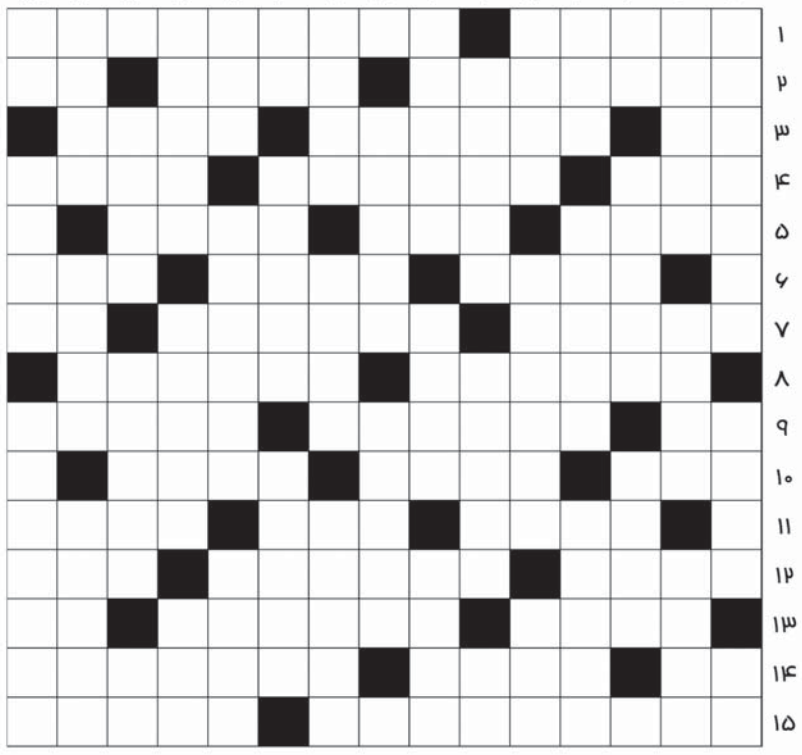
جدول ۲۱۰۴ ■ طراح: بیژن گورانی

افقی:

۱- یکپارچگی- عددی که پس از تقسیم یک‌عدد برعدد دیگر اضافه می‌آید ۲- مستخدم- دانش ذاتی- عضو رونده ۳- من و شما- اساس و بنیان- درختی بلند و برگ ریز ۴- پول کره‌جنوبی- قرابت- منبر وعظ و خطابه ۵- بدون کم‌وکاست- شهری در یونان- مسطح و افقی ۶- نمایش غم‌انگیز و خنده‌دار از رویدادهای زندگی- مسافر سرزمین‌عجایب- پسوند شباهت ۷- سرزنش و نکوهش- از یاد رفته- اتمسفر ۸- از حواس پنجگانه – معادل فارسی ژتون ۹- سیخونک- زنگ‌گردن جانوران- پیدا کردن ۱۰- نویسنده تخیلی فرانسه- گناهکار – خلق و خو ۱۱- از وسایل پرواز بشر- روستای گردشگری شاندیز- مادر حضرت‌اسماعیل(ع) ۱۲- حرکتی در ژیمناستیک- دارای تناسب- رابطه‌ای بین خالق و مخلوق ۱۳- استاد دانشگاه- ادامه هرچیز- صدای پنچری ۱۴- ماه سرد- حمام لاغری- لقب مصطفی کمال‌پاشا، بنیانگذار جمهوری ترکیه ۱۵- عمل تجزیه شیمیایی به وسیله برق – مصیبت‌ها.

عمودی:

۱- ترشرویی- نور کم- بله روسی ۲- ادامه یافتن- واحدی در ارتش ایران- اثر تربیتی ژان ژاک‌روسو ۳- از حروف مقطعه قرآن- جاهل- پیکار ۴- شلیک گلوله- اسرارآمیز- بلندترین قله دنیا ۵- مغازه- الکل سفید- مجلس شادی ۶- تعهد به موجب قانون- بی‌همتا- جدید ۷- سردی- وسیله‌ای برای حفاظت مدارهای الکتریکی- نشان افتخار ۸- پول عراق- مرتعش ۹- از محلات قدیمی تهران- خواهش و تمنا- پرنده‌ای شکاری و قوی پنجه ۱۰- کمبود آن موجب بیماری گوآتر می‌شود- بی‌نظیر- شیوه رفتار ۱۱- بازی طاس و مهره- فیلمی ساخته مسعود ده‌نمکی- سوغات قمصر ۱۲- نژاد مردم پرو- عدد- اقامتگاه مسافر ۱۳- میل واشتیاق برای رسیدن به خواسته‌ای- عددی دو رقمی- تعجب زنانه ۱۴- افسرده- حق‌الزحمه- از سبزی‌های خوردنی ۱۵- نشانه جمع فارسی- واحد پول مشترک کشورهای عضو اتحادیه اروپا- ایالتی در امریکا.

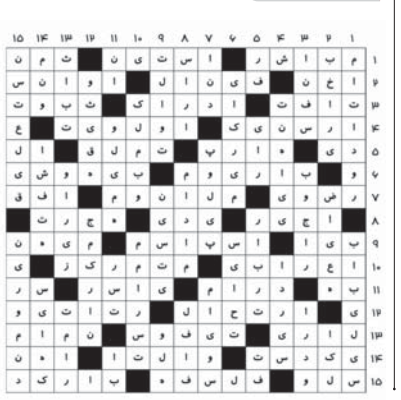
حل سودوکو سخت

۶	۸	۵	۹	۳	۱	۲	۴	۷
۴	۱	۳	۷	۵	۲	۹	۸	۶
۹	۲	۷	۶	۴	۸	۱	۵	۳
۲	۹	۴	۱	۷	۵	۶	۳	۸
۳	۷	۱	۴	۸	۶	۵	۹	۲
۸	۵	۶	۲	۹	۳	۴	۷	۱
۱	۴	۸	۵	۲	۷	۳	۶	۹
۵	۳	۲	۸	۶	۹	۷	۱	۴
۷	۶	۹	۳	۱	۴	۸	۲	۵

حل سودوکو ۱۱۰۰

۸	۷	۴	۶	۵	۱	۳	۲	۹
۱	۳	۲	۹	۸	۴	۵	۶	۷
۵	۹	۶	۲	۷	۳	۱	۸	۴
۶	۲	۹	۱	۳	۷	۴	۵	۸
۷	۴	۸	۵	۶	۲	۹	۳	۱
۳	۵	۱	۴	۹	۸	۲	۷	۶
۲	۱	۵	۸	۴	۶	۷	۹	۳
۹	۶	۷	۳	۱	۵	۸	۴	۲
۴	۸	۳	۷	۲	۹	۶	۱	۵

جدول ۲۱۰۳

سودوکو سخت ۱۱۰۱

قانون‌های حل جدول سودوکو:

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.

۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

	۶		۳	۱	۸			
۱				۲	۴			
		۳		۹				
۶	۷					۵	۲	
	۲	۹	۵					۶
		۵			۶	۸		۹
۴		۷		۸				
				۵			۳	۷
۲		۱	۴					

سودوکو ۱۱۰۱

سودوکو

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

۵		۸		۴				۹
۶			۷		۵	۴		۲
	۱				۲	۶		۸
	۶	۴	۵	۷	۹			۳
	۷		۳		۴	۸	۶	
	۳	۵	۸	۱	۶			
	۴	۹	۲					۱
		۶		۹	۷	۲		
		۲			۳		۹	